

tuğu şiirlerinde didaktik bir söyleyiş hâkim olup şairliği tasavvufî kimliğinin gerisinde kalmıştır.

Eserleri. 1. *Divan*. Külliyyat halindeki tek nüshası İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nde kayıtlıdır (TY, nr. 428). Üzerinde Ali Osman Coşkun'un bir doktora tezi hazırladığı (bk. bibl.) divanda üçü na't olmak üzere yirmi beş kaside, dört terkibibend, bir müsemmen, dört müseddes ile Bâkî, Riyâzî, Nev'î gibi şairlerin gazellerine yapılmış yirmi yedi tesdîs, Şeyh Abdülâhad Nûri, *Meşnevî* şârihi Sarı Abdullah Efendi, İsmetî, Riyâzî gibi şairlerin gazellerine tahmîsler, 355 gazel, yirmi dört kıta, on yedi rubâî ve yirmi bir beyit (müfred) mevcuttur. 2. *Gamze vü Dil*. Klasik mesnevi tertibindeki eser dinî tasavvufî ve ahlâkî mahiyette olup külliyyatın 1^b- 51^b varakları arasında yer almaktadır. Toplam 2220 beyit olan mesnevi 1065 (1654-55) yılında yazılmış ve IV. Mehmed'e sunulmuştur. Eser baştan sona Halvetî tarikatının âdâbını aktardığından bu tarikat için önemli bir kaynak durumundadır. 3. *Mî'râcnâme-i Resûl-i Ekrem*. 196 beyitten ibaret olup 1059'da (1649) kalemle alınan eser külliyyatın 52^b- 57^a varakları arasında mevcuttur. 4. *Cevab-nâme-i Mevlânâ-yı Mukaddis*. Külliyyatın 57^b-61^a varakları arasında bulunan 161 beyitlik bu mesnevi Şeyh Abdülâhad Nûri'nin cuma şeyhi sıfatıyla yapmış olduğu bir vaazın özeti niteliğindedir.

BİBLİYOGRAFYA :

Uşşâkîzâde İbrâhim, *Zeyl-i Şekâik* (nşr. H. I. Kissling), Wiesbaden 1965, vr. 326^b; a.mlf., *Zeyl-i Zeylû's-Şekâik*, Süleymaniye Ktp., Hafid Efendi, nr. 242, vr. 326^b; Mustafa Safâî Efendi, *Tezkire*, Süleymaniye Ktp., Esad Efendi, nr. 2549, vr. 213^a; Belîğ, *Nuhbetü'l-âsâr*, s. 430; Şeyhî, *Vekâiyü'l-fuzalâ*, II, 37-42; Sâlim, *Tezkire*, İstanbul 1315, s. 559; *Sicill-i Osmânî*, III, 202; *Osmanlı Müellifleri*, I, 139; *Tomar-Melâmîlik*, s. 117; Babinger (Üçok), s. 292; Ali Osman Coşkun, *Simkeş-zâde Feyzî'nin Divanı: İnceleme-Metin-İndeks* (doktora tezi, 1990), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; a.mlf., *Simkeş-zâde Feyzî'nin Mesnevîleri* (İnceleme-Metin-Sözlük), Samsun 1997; a.mlf., "Simkeş-zâde Feyzî", *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, sy. 5, Samsun 1990, s. 33-39.

ALİ OSMAN COŞKUN

SİMNÂN

(سمنان)

İran'da tarihî bir şehir ve bu şehrin merkez olduğu eyalet.

Elburz dağlarıyla Deştikevir arasındaki geçiş alanında deniz seviyesinden 1132 m. yükseklikte, Hamdullah el-Müstevfî'nin yazdığına göre efsanevî hükümdar Tahmûras

tarafından kurulmuştur (*Nüzhetü'l-kulûb*, s. 161). Bazı kaynaklarda Sengser, Sigsan, Signan, Semînâ yazılışlarına da rastlanan ve anlamı bilinmeyen ismin kökeni hakkında çeşitli görüşler ileri sürülmüştür.

Ortaçağ boyunca Kûmis eyaletine bağlı bir yerleşim merkezi olarak geçen Simnân, Abbâsî ihtilâli günlerinde Hasan b. Kahtabe'nin emriyle Hâzım b. Huzeyme tarafından zaptedildiği sırada küçük bir köy durumundaydı (Taberî, VII, 404). Çeşitli dönemlerde Taberistan ve Horasan bölgelerine yapılan seferler sırasında bir uğrak yeri olan Simnân'ın IV. (X.) yüzyılda giderek geliştiği görülür. 330'da (941-42) Taberistanlı kumandan Hasan b. Feyrûzân ed-Deylemî'nin ele geçirdiği şehir (İbnü'l-Esîr, VIII, 390), Gazneliler devrinde I. Mesud'un Kûmis valisi Bahtiyâr b. Muhammed ed-Dâmğânî'nin gayretleriyle mâmur hale getirildi. Her ne kadar 420'de (1029) Irak Oğuzları tarafından yağmalandıysa da (a.g.e., IX, 379) 437'de (1046) burayı gören Nâsır-ı Hüsrev bir yıkım izinden bahsetmez. VI-VIII. (XII-XIV.) yüzyıllarda Alamut İsmâîlîleri ve Bâvendiler bölgede etkili oldular. 618'de (1221) kerpiç surlarla çevrili Simnân'a giren Moğollar şehri yağmalayıp tahrip ederek pek çok kişiyi öldürdüler; Yâkût el-Hamevî, buranın harabe halinde olduğunu söyler (*Mu'cemü'l-büldân*, III, 285). Serbedârî ayaklanmalarında büyük rol oynayan ve 766 (1364-65) yılına kadar onların egemenliği altında kalan Simnân, Moğol ve Timur yönetimlerinin önemli merkezlerinden biri oldu ve çok sayıda vezir yetiştirmesinden dolayı "Dârü'l-vüzerâ" adıyla anıldı. Safevîler ve Kaçarlar devrinde de önemini koruyan Simnân ve çevresini hânedana mensup veya yakın kişiler yönetti. Pehlevî döneminde Mâzenderan eyaletine bağlı bir şehir haline getirildi.

Günümüzde Damgan-Tahrân yolu üzerinde yer alan şehir Tahrân'a 234 km. mesafededir ve nüfusu 2008 yılı başlarına ait tahminlere göre 132.000, 96.815 km² yüzölçümüne sahip olan eyaletin nüfusu 584.000'dir. Simnân eyaleti, Simnân, Şâhrûd (131.397), Dâmgan (59.199) ve Germ-sâr (41.071) olmak üzere dört vilâyete bölünmüş olup eyaletteki şehir sayısı on altıdır. Belli başlıları Mehdîşehr, Eyvânkî, Surha ve Bistâm'dır. Simnân eyaletinde tarım ırmak ve kuyu sularıyla yapılır. Elde edilen ürünler arasında buğday, arpa, patates, pamuk, tütün, çam fıstığı, ayçiçeği, şeker

pancarı, üzüm, elma ve incir başta gelmektedir. Hayvancılık ve özellikle dağlık yörelerdeki arıcılık da eyaletin gelir kaynakları arasında yer alır. Bölgenin başlıca yer altı zenginlikleri taş kömürü, kurşun, bakır, demir ve alçı taşıdır. Sanayi dallarından dokuma ve ayakkabıcılık öne çıkmıştır. Tarihî dönemlerden beri üretilen kilim, şal ve değişik yünlü, pamuklu dokuma ürünleri dikkat çeker.

Simnân eyaletinde mevcut birçok tarihî eser arasında en eski eserlerden biri olan Simnân Cuma Mescidi, bunun Gazneli Bahtiyâr b. Muhammed tarafından yaptırılan minaresi, Kaçarlar dönemine ait Dervâze-i Erg ve Mescid-i Sultân, Damgan Cuma Mescidi ve Târihane Camii, Bistâm'da Cuma Mescidi, Bâyezîd-i Bistâmî Türbesi ve Mescidi, Şeyh Ebû'l-Hasan Harkânî Türbesi, Burc-i Kâşâne en önde gelenlerdir. Ayrıca Partlar döneminde İran'ın başşehri olan ve Şehr-i Sad Dervâze (yüz kapılı şehir) adıyla bilinen şehrin harabeleri de günümüzde Damgan'ın güneyinde bulunmaktadır. Selçuklular devrine ait bir diğer eser de Damgan'da Çihilduhterân Kalesi'dir.

Ortaçağ'da Simnânî nisbesiyle anılan meşhur simalar arasında mutasavvif Alâüddevle-i Simnânî, muhaddis, Hanefî fakihî ve Eş'arî kelâmcısı Ebû Ca'fer Muhammed b. Ahmed es-Simnânî, muhaddis Hâfîl b. Hind es-Simnânî, muhaddis Ebû Ca'fer Muhammed b. Ali es-Simnânî, mutasavvif Seyyid Eşref Cihangîr-i Simnânî, çağımızda edebiyat tarihçisi ve yazar Zebîhullah Safâ, Molla Ali Simnânî, Feyz-i Simnânî sayılabilir.

BİBLİYOGRAFYA :

Taberî, *Târîh* (Ebû'l-Fazl), VII, 9, 404; IX, 599; Makdisî, *Ahşenü't-tekâsîm*, s. 356; Nâsır-ı Hüsrev, *Sefernâme* (trc. Abdülvehhab Tarzi), İstanbul 1950, s. 5-6; Sem'ânî, *el-Ensâb*, VII, 148-150; Yâkût, *Mu'cemü'l-büldân* (Cündî), III, 285; İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil*, VIII, 390; IX, 379; Cüveynî, *Târîh-i Cihângüşâ* (Öztürk), I, 189; Müstevfî, *Nüzhetü'l-kulûb* (Strange), s. 161, 173; *Çehre-yi İrân*, Tahrân 1374 hş., s. 216-220; Muhammed Muîn, *Ferheng-i Fârsî*, Tahrân 1375 hş., V, 801; Abdülhüseyn-i Sâidîyân, *Serzemîn u Merdüm-i İrân*, Tahrân 1378 hş., s. 552-553; J. H. Kramers, "Simnan", *IA*, X, 652-653; C. E. Bosworth, "Simnan", *IEI* (İng.), IX, 613-614; Dihhudâ, *Luğatnâme*, XVII, 630-631; Ümîd Azîmzâde, "Simnan", *DMT*, IX, 292-294.

NİMET YILDIRIM

SİMNÂNÎ

(bk. ALÂÜDDEVLE-i SİMNÂNÎ).